



HUDUDIIY BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASHNING ZAMONAVIIY YO‘NALISHLARI

Boymurodov Mirabbos Zafariddin o‘g‘li

Mustaqil tadqiqotchi

Mirabbos0616@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisda hududiy boshqaruv organlari faoliyatini raqamlashtirishning tashkiliy-uslubiy jihatlari, raqamli texnologiyalarning boshqaruv samaradorligini oshirishdagi o‘rni hamda “Raqamli mahalla” tizimini rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Hududiy boshqaruvning quyi bo‘g‘ini hisoblangan mahalla faoliyatida elektron platformalar, ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv, elektron monitoring, raqamli KPI, elektron tabel va integratsiyalashgan axborot tizimlaridan foydalanish imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, “Mahalla yettiligi” faoliyatini baholashda raqamli texnologiyalarni qo‘llashning tashkiliy va iqtisodiy afzalliklari, aholi bandligi, ijtimoiy himoya va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash jarayonlarida elektron platformalarning ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: raqamli boshqaruv, hududiy boshqaruv, raqamli texnologiyalar, raqamli mahalla, elektron hukumat, KPI, mahalla yettiligi, elektron platforma, raqamli monitoring, ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv.

KIRISH. Zamonaviy davlat boshqaruvi tizimida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi boshqaruvning mazmuni, shakli va amalga oshirish mexanizmlarini sezilarli darajada o‘zgartirmoqda. Raqamlashtirish endilikda faqat kompyuter texnikasi yoki alohida dasturiy vositalardan foydalanishni anglatmaydi. U davlat organlari faoliyatini qayta tashkil qilish, ma’lumot almashish mexanizmlarini takomillashtirish, xizmat ko‘rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish, qaror qabul qilishni ma’lumotlarga



asoslash va boshqaruv natijalarini real vaqt rejimida monitoring qilishni nazarda tutuvchi kompleks jarayonga aylanmoqda.

Hududiy boshqaruv darajasida mazkur jarayonning ahamiyati yanada yuqoridir. Chunki aholining kundalik ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlari, bandlik, ijtimoiy himoya, tadbirkorlik, mahalliy infratuzilma hamda davlat xizmatlaridan foydalanish bilan bog‘liq ko‘plab masalalar bevosita hududiy va mahalla darajasida hal etiladi. Shu sababli hududiy boshqaruvni raqamlashtirish nafaqat boshqaruv apparati ishini soddalashtirish, balki davlat organlari va fuqarolar o‘rtasidagi munosabatlarni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish vositasi sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Raqamli texnologiyalarni boshqaruv faoliyatiga joriy etishda tizimli yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Axborot tizimlarini bir-biridan ajralgan holda emas, balki yagona boshqaruv ekotizimining tarkibiy qismlari sifatida shakllantirish ma’lumotlarning takroriy kiritilishini kamaytiradi, idoralararo hamkorlikni jadallashtiradi va xizmat ko‘rsatish tezligini oshiradi. Shu bilan birga, hujjat aylanishi, murojaatlarni qabul qilish, monitoring va hisob-kitob jarayonlarining elektron shaklga o‘tkazilishi vaqt va resurslarni tejash, inson omili ta’sirini kamaytirish imkonini beradi.

ASOSIY QISM. Hududiy boshqaruv faoliyatida raqamli texnologiyalarni samarali qo‘llash bir nechta o‘zaro bog‘liq tamoyillarga asoslanadi. Birinchi navbatda, *tizimlilik tamoyili* mavjud axborot resurslari va platformalar o‘rtasidagi integratsiyani ta’minlashni nazarda tutadi. Masalan, soliq, kadastr, bandlik, FHDYO, ijtimoiy himoya kabi tizimlarda shakllanayotgan ma’lumotlarning o‘zaro almashinishi natijasida bir fuqaro yoki xo‘jalik yurituvchi subyekt haqidagi ma’lumotlarni bir necha marta qayta kiritishga ehtiyoj kamayadi. Bu esa operatsion vaqtning qisqarishiga va ma’lumotlardagi xatoliklarning kamayishiga olib keladi. An’anaviy boshqaruvda ko‘plab operatsiyalar qog‘oz hujjatlar, qo‘lda ro‘yxatga olish, alohida jadvallarni to‘ldirish va ma’lumotlarni tegishli tashkilotlarga jismoniy



shaklda yetkazish orqali bajarilgan. Raqamli texnologiyalar ushbu bosqichlarning katta qismini avtomatlashtirish imkonini beradi. Natijada qog‘oz, arxiv, transport va boshqa tashkiliy xarajatlar qisqaradi, murojaatlarni ko‘rib chiqish muddatlari kamayadi hamda xodimlarning takroriy texnik vazifalarga sarflaydigan vaqti tejaladi.

Har qanday elektron platformaning samaradorligi uning texnik murakkabligi bilan emas, balki undan foydalanuvchi davlat xizmatchisi yoki fuqaro uchun qanchalik tushunarli va qulay ekanligi bilan ham belgilanadi. Agar raqamli tizimdan foydalanish murakkab bo‘lsa yoki foydalanuvchilarning raqamli savodxonligi yetarli darajada shakllanmagan bo‘lsa, texnik jihatdan mukammal platforma ham kutilgan samarani bermasligi mumkin. Shu bois raqamlashtirish jarayonida texnik infratuzilma bilan bir qatorda kadrlarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar sohasining iqtisodiy ko‘rsatkichlari yuqori o‘sish dinamikasini namoyon etmoqda. Xususan, taqdim etilgan ma’lumotlarga ko‘ra, 2024-yilda aloqa va axborotlashtirish xizmatlari hajmi 52 trillion so‘mni tashkil etgan. 2023-yilda mazkur ko‘rsatkich 35,3 trillion so‘m darajasida bo‘lgan. Telekommunikatsiya xizmatlarida 113,4 foizlik, kompyuter dasturlash xizmatlarida esa 157,6 foizlik o‘sish qayd etilgan.

IT va masofaviy xizmatlar eksportining ham sezilarli oshgani raqamli iqtisodiyotning mamlakat iqtisodiy rivojlanishidagi rolini ko‘rsatadi. 2024-yilda IT xizmatlari eksporti 800 million AQSH dollariga yetib, 2023-yildagi 539,5 million dollarga nisbatan qariyb 1,5 baravar oshgan. Eksport geografiyasi esa 90 dan ortiq davlatni qamrab olgan. Shu bilan birga, IT Park rezidentlari sonining 2500 taga yetishi va ular orasida xorijiy kompaniyalar ulushining kengayishi raqamli xizmatlar bozorining institutsional bazasi ham mustahkamlanayotganidan dalolat beradi.



“Raqamli mahalla” konsepsiyasi davlat organlari, mahalla mas’ullari va aholi o’rtasidagi aloqalarni elektron platformalar yordamida tashkil qilish, mahalladagi ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni tizimli monitoring qilish hamda muammolarni tezkor aniqlash imkoniyatini yaratadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 21-dekabrda PF-209-son Farmoni asosida mahalla raisiga “Mahalla yettiligi” a’zolari faoliyatiga umumiy rahbarlik qilish hamda ularning faoliyatini baholashda muayyan vakolatlar berilgan. Mahalla raisi yettilik a’zolarining hisobotlarini muntazam eshitishi va ularning muammoli masalalarni hal qilish bo‘yicha natijalarini kuzatib borishi ko‘zda tutilgan. KPI tizimida muammoli masalalarning hal etilishi hamda xodimlarning mehnat intizomi muhim mezon sifatida belgilanadi. Taqdim etilgan mezonlarda 30 ta va undan ortiq muammoli masalani hal qilgan xodimga maksimal 10 ball, 20–30 ta muammoni hal qilgan xodimga 3 ball, 16–20 ta holat uchun 1 ball berilishi ko‘zda tutilgan. Xodimning davomati ham 10 ballik tizim asosida baholanadi.

Ijtimoiy himoya yo‘nalishida elektron platformalar yordamga muhtoj oilalar bilan ishlashni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Taqdim etilgan ma’lumotlarda **imp.ihma.uz** tizimi orqali Ijtimoiy himoya yagona reyestriga kiritilgan oilalar uchun elektron “Individual reja” ishlab chiqilishi qayd etilgan. Bunday mexanizm fuqaroning faqat murojaatidan keyin yordam berishga asoslangan reaktiv yondashuvdan oilaning muammolarini oldindan aniqlash va ularni bosqichma-bosqich bartaraf qilishga qaratilgan tizimli yondashuvga o‘tish imkoniyatini beradi.

Bandlikni ta’minlash va mehnat migratsiyasini boshqarishda ham elektron ma’lumotlar bazalari muhim ahamiyat kasb etmoqda. **ishsizlar.tashkent.uz** tizimidan hududlardagi ishsiz fuqarolar haqidagi ma’lumotlarni shakllantirish va monitoring qilishda foydalanilishi, **osonish.uz** platformasida esa fuqaroning malakasi, yashash joyi va boshqa ko‘rsatkichlari asosida mos vakansiyalarni tavsiya qilish imkoniyati raqamli texnologiyalarning bandlik siyosatidagi amaliy rolini ko‘rsatadi.



XULOSA. Hududiy boshqaruv organlari faoliyatiga raqamli texnologiyalarning joriy etilishi davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biriga aylanmoqda. Raqamlashtirish natijasida boshqaruv jarayonlari tezlashadi, hujjat aylanishi soddalashadi, ma'lumotlarning takroriy kiritilishi kamayadi, inson omilining ta'siri qisqaradi va boshqaruv qarorlarini aniq ma'lumotlar asosida qabul qilish imkoniyati kengayadi.

Hududiy boshqaruvning quyi bo'g'inida shakllanayotgan "Raqamli mahalla" modeli ayniqsa muhim ahamiyatga ega. Mazkur model doirasida ijtimoiy himoya, bandlik, tadbirkorlik, xodimlar faoliyatini baholash va elektron hujjat aylanishi kabi yo'nalishlarning raqamlashtirilishi mahalla institutini oddiy ma'muriy tuzilmadan ma'lumotlarga asoslangan zamonaviy boshqaruv bo'g'iniga aylantirish imkonini bermoqda. Kelgusida hududiy boshqaruvni raqamlashtirish samaradorligini oshirish uchun davlat axborot tizimlarining o'zaro integratsiyasini kuchaytirish, mahalla xodimlari uchun yagona raqamli kompetensiya standartlarini belgilash, fuqarolarning raqamli savodxonligini oshirish, axborot tizimlari o'rtasida tezkor ma'lumot almashinuvini ta'minlash hamda sun'iy intellekt va prediktiv tahlil vositalaridan kengroq foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bunday yondashuv "Raqamli mahalla" tizimini oddiy elektron hisob va monitoring vositasidan hududdagi ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni prognoz qiluvchi va muammolarga proaktiv yechim taklif etuvchi boshqaruv platformasiga aylantirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 21-dekabrda PF-209-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 15-martdagi 137-son qarori.





3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 18-maydagi 292-son qarori.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga Murojaatnomasi, 2025-yil 26-dekabr.
5. O‘zbekistonda IT va raqamli texnologiyalar rivojiga oid 2023–2024-yillar ko‘rsatkichlari.
6. “Raqamli mahalla” platformasi va hududiy boshqaruvda foydalanilayotgan elektron axborot tizimlari bo‘yicha materiallar.

